

Komşularla 2.0 sorun: Dış politikada ne değişti?

Geçtiğimiz hafta Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun TBMM'de hükümetin Suriye politikasını anlatırken kullandığı "Ortadoğu'da değişim dalgasını yöneteceğiz" şeklindeki sözleri tartışmalara yol açtı. Davutoğlu'nun konuşmasında Orta-doğu'da yeni bir düzenden bahsetmesi, **Türkiye'nin bu düzenin hem "öncüsü" hem de "sözcüsü" olacağını ifade etmesi** pek çok çevrede rahatsızlık yarattı. Peki, neden bu rahatsızlık? Bölgede gerçekten bir düzen sorunu var mı? Varsa eğer Türkiye ve Türk dış politikası bu değişimde nerede duruyor?

Davutoğlu'nun sözlerinin iddialı olması, tartışmanın TBMM'de partizan bir şekilde siyasallaşmasını ve sertleşmesini de beraberinde getirdi. Bu ise bugün yapılması gereken dış politika tartışmasının önünü kapatıyor. Oysa Orta-doğu'da Arap Baharından sonra şiddetlenen asırlık yerli bölgesel düzen krizi, **dış politika tartışmasının son derece ciddi ve çok-alternatifi yapılmasını** zorunlu hale getiriyor. Orta-doğu'da yeni kurulacak düzene müdahil olma zorunluluğu, Türkiye'nin 2002-2011 arasında uyguladığı ve tüm dünyanın gıptaıyla izlediği **'Komşularla Sıfır Sorun' politikasında birtakım değişiklikler yapılması** lüzumunu gündeme getirdi.

Dış politika yapıcılarına bu değişimin nedenini ya da değişimin nerelerde olduğunu sormak, bu konuda tatmin edici cevap beklemek de son derece meşru. Ancak tartışmanın kısırlığı bu tür ufuk açıcı soruların sorul(a) mamasına yol açtığı gibi, dış politika yapıcılara da ikna edici cevap bulmak yerine, bir şeyin değişmediğini söylemeyi tercih ederek, farklı imkânları tartışılmaz hale getiriyorlar. Bu ise sorunun çözülmesi yerine üstünün örtülmesine yol açıyor.

Komşularla sıfır sorun çöktü mü?

Davutoğlu'nun dile getirdiği 'yeni değişim dalgası' 2002-2011 arası dış politika tercihleri ile yönetilebilir mi? Eğer bu değişim dalgası yönetilecekse dış politikada neler değişmeli ya da değişti? Aslında dış politika yapıcılar, hiçbir şeyin değişmediğini söylemek yerine değişim

politika tercihlerini açıklasa tartışma yön değiştirebilir.

Arap baharı öncesi Türk dış politikasının stratejik hedefi, bölgesel düzenden yeniden oluşmasına zemin hazırlayacak, AB tarzi bir ilişkiler ağıni oluşturabilmek, bu amaçla para, mal ve insanları serbest dolaşımına dayalı bir politika geliştirmekti. Vizelerin kaldırılmasından ortak sanayi bölgelerine, üniversitelerarası akademisyen ve öğrenci değişim programlarından vergi sistemlerinin standardize edilmesine kadar atılan adımlar, bölgede ortak bir pazar, ortak bir kültür, siyasal coğrafya ve çekim alanı oluşturabilmek içindi. **Böyle bir dış politika ancak istikrara dayalı düzende bir anlam ifade edebilir.** Etti de. Bu politikanın ilk sonuçlarından biri, bölgesel düzenin değişime zorlandığı İsrail'in, değişim yerine istikrarı seçtiği tercih etmesiydi: Sonuç Davos ve devamında Mavi Marmara oldu.

Arap Baharı sonrası ise tüm bölge siyasal bir krize doğru yuvarlanırken, bölgede iç savaş, çatışma ve yönetim değişiklikleri, istikrar ortamını yok ederek değişimi zorunlu hale getirdi. **İstikrara dayalı başarılı dış politikanın, istikrarsız bir bölgede nasıl devam edeceği, Türk dış politikasının en büyük sorunuydu.** Zira vizelerin kaldırılmasını anlamlı olması için turizm, vergi standardizasyonu için ticaret gerekirdi. Oysa bölgesel kriz bu imkânları tüketerek, yeni sorunlar oluşturdu. Sadece Türkiye değil, Orta-doğu siyaseti yürüten tüm bölgesel ve küresel güçler aynı sınavla karşı karşıya kaldılar. Bu nedenle de **Arap baharı sonrası Türk dış politikasının stratejik hedefini sabit kularak, uygulamak alan, siyasa ve tedbirlerini çeşitlendirmek, ülkelere göre ayrı politikalar geliştirmesi, yeni tedbirlerle başvurması tarihi bir zorunluluk olarak ortaya çıktı.** Kısaca Davutoğlu'na sorulan "ne değişti?" sorusunun cevabı tek kelimedir: Her şey!

Komşularla 2.0 sorun

Arap Baharı öncesi istikrara endekli dış politikanın hedefi bir asırdır bölgede kurulamayan yerli bir bölgesel

düzen tesis etmekte. Hedef aynı kalmak kaydıyla, Türkiye'nin önüne risk ve imkânları aynı anda barındıran bir istikrarsızlık düzeni çıktı: Arap Baharı. Sadece bir konuya yakından bakılırsa Arap Baharının Türkiye'yi nasıl zorladığı daha kolay anlaşılır: Arap Baharı öncesi bölgede yönetimler ve halklarla muhatap olan Türkiye, Arap Baharı sonrası Orta-doğu'ya egemen olan muhalif ya da rejim yanlısı, para-militer, silahlı, yan-çete yapılarıyla da muhatap olmak zorunda kaldı. Tüm bölgedeki istikrarın tehdit eden, her tür uzun vadeli politikayı baltalayan **bu güvencin sorunu önceki döneme ait yumaşık gücün sınırlarını gösterdi.** Mısır'da Baltacılar, Suriye'de Şehiba, Libya'da Bingazi kaynaklı silahlı gruplar olarak ortaya çıkan bu gruplarla mücadele etme, bunları idare etme ve bunların da olduğu bir Orta-doğu'da tüm dengeleri ve muhataplıkları yeniden ele alma ciddi bir meydan okumadır.

Buna benzer yeni sorunlar, **Türkiye'nin önceki dış politika tercihlerine yenilerini de eklemek zorunluluğunu doğurdu.** Yeni durum, Türkiye'nin 'herkese eşit mesafede' duran siyasetini sürdürülemez hale getirdi. Özellikle bölgedeki İran, Suriye ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin para-militer grupları dış politika enstrümanı olarak kullanarak giderek sertleşmesi, Türkiye'yi tercihe zorladı: **Türkiye, ya sıfır sorun politikasına yeni döneme uygun tedbirler geliştirerek dış politikaya entegre edecek ya da Orta-doğu'daki bölgesel düzen mücadelesine seyrirci kalacaktır.**

Bir başka deyişle önceki dönemden düsturu olan 'temiz elle' dış politika yaklaşımı artık sorun çözmek bir yana, 'dostlan küstüren, düşmanları sevindiren' bir çaresizlik olarak algılanıyordu. Türkiye'nin Libya'da bazı gruplarla silahlı eğitim verdiği iddiasının başında yer alması, bu konuda bazı kararların alındığının işareti olarak okunabilir. Bu nedenle **stratejik hedefi aynı ancak enstrümanları değişen, çeşitlenen, dönüştürülen "2.0 Sorun" politikası, tam da Orta-doğu'daki 'değişim dalgasına' ve yeni düzen mücadelesine verilmiş taze bir cevaptır.**

